

Avaleht>Perekonnaasjad ja pärimine>Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Sloveenia

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Vanemlik vastutus on õigussuhe, mida reguleeritakse **perekonnaõigusega**. Suhted algavad lapse sünni või isaduse ja emaduse kindlaksmääramisega. Sloveenia õigussüsteemis on vallalistele vanematele sündinud lastel samad õigused kui abielus vanematele sündinud lastel. Sloveenia õigusaktides on omaks võetud täislapsendamise süsteem, mis tähendab, et lapsendatud lapsi käsitletakse bioloogiliste lastega samal viisil.

Õiguslik alus on sätestatud Sloveenia põhiseaduse (***Ustava Republike Slovenije***) artiklis 54, mille kohaselt on vanematel õigus ja kohustus oma lapsi ülal pidada, neile haridust anda ja neid kasvatada. Kõnealuse õiguse ja kohustuse võib tühistada või seda piirata ainult seaduses sätestatud põhjustel, et kaitsta lapse huve. Abielus mitteolevatele vanematele sündinud lastel on samad õigused mis abielus vanematele sündinud lastel.

Vanemlik vastutus hõlmab vanemate kõiki õigusi ja kohustusi eesmärgiga tagada oma parimate võimete kohaselt tingimused, mis on vajalikud lapse igakülgseks arenguks. Kaks vanemat jagavad vanemlikku vastutust (perekonnaseadustiku [*Družinski zakonik*] artikkel 6).

Vanemad peavad kaitsma oma lapse huve kõikides lapsega seotud tegevustes ning austama lapse kasvatamisel tema identiteeti, isiksust ja väärikust. Vanemad on kõigi teiste ees eelisseisus oma lapse eest hoolitsemisel ja tema huvides tegutsemisel. Vanemad tegutsevad lapse huvides juhul, kui nad eeskätt lapse isiksust, vanust, arengutaset ja soove arvestades kannavad hoolt lapse materiaalsete, emotsionaalsete ja psühhosotsiaalsete vajaduste eest – tegutsedes viisil, millest ilmneb nende hool ja vastutus lapse suhtes –, suunavad last piisaval määral ning soodustavad tema arengut (perekonnaseadustiku artikkel 7).

Vanemad kannavad esmast vastutust lapse hooldamise, kasvatamise ja arengu eest võrdselt. Vanematele peavad olema esmatähtsad lapse huvid ning vanemliku vastutuse teostamisel abistab vanemaid riik.

Vanemlik vastutus hõlmab vanemate õigusi ja kohustusi seoses lapse elu, tervise, kasvatuse, kaitse, hoolduse, tema järele valvamise ja haridusega, samuti vanemate õigusi ja ülesandeid seoses lapse esindamise ja ülalpidamisega ning tema vara valitsemisega. Perekonnaseadustikus sätestatud tingimustel võib pädev asutus piirata ühe või mõlema vanema vanemlikku vastutust või võtta vanemliku vastutuse ühelt või mõlemalt vanemalt ära.

Vanemate kohustus on kanda hoolt oma lapse elu ja tervise eest ning teda kaitsta, ülal pidada, kasvatada ja tema järele valvata. Lapsele tuleb tagada tervislikuks kasvamiseks ja tasakaalustatud isiklikuks arenguks vajalikud tingimused ning aidata tal õppida iseseisvalt toime tulema; vanemad peavad last ülal pidama kooskõlas perekonnaseadustiku sätetega ning oma parimate võimete kohaselt tagama, et laps saaks õppida ja omandada haridust vastavalt oma võimetele, annetele ja soovidele (perekonnaseadustiku artiklid 135, 136 ja 137).

Lapsel on õigus suhelda mõlema vanemaga ja mõlemal vanemal on õigus suhelda lapsega (perekonnaseadustiku artikkel 141).

Vanemate **õiguslik vastutus** oma lapse eest on sätestatud võlaõigusseadustiku (*Obligacijski zakonik*) artiklis 142. Vanemad on õiguslikult vastutavad kolmandale isikule tekitatud kahju eest, mille on põhjustanud alla 7aastane laps, olenemata sellest, kas nad vastutavad tekitatud kahju eest. Vanemad on õiguslikult vastutavad kolmandale isikule tekitatud kahju eest, mille on põhjustanud vanem kui 7aastane alaealine laps, välja arvatud juhul, kui nad suudavad tõestada, et ei vastuta tekitatud kahju eest.

Perekonnaseadustiku artikliga 145 reguleeritakse lapse **esindamist** lapse suhetes välismaailmaga. Last esindavad tema vanemad, välja arvatud juhul, kui seaduses on sätestatud teisiti (nt kui laps on perepõhises asendushoolduses). Kui alaealisele lapsele on vaja midagi ametlikult kätte toimetada või teda milleski teavitada, võib teabe vastu võtta kumbki vanem. Kui vanemad elavad eraldi, teeb seda vanem, kellega koos laps elab, või perekonnaseadustiku artikli 139 kohases ühist isikuhooldusõigust käsitlevas kohtulikus kokkuleppes või kohtuotsuses nimetatud vanem (perekonnaseadustiku artikkel 145).

Lapse vara valitseb vanem lapse huve arvesse võttes. Vanemad võivad lapse varalt teenitud tulu kasutada eeskätt lapse ülalpidamiseks, kasvatamiseks ja harimiseks ning ka perekonna otseste vajaduste katmiseks, kui neil endil puuduvad selleks piisavad vahendid. (perekonnaseadustiku artiklid 147 ja 148).

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Vanemad kannavad esmast vastutust lapse hooldamise, kasvatamise ja arengu eest võrdselt. Nad peavad alati tegutsema lapse huvides (perekonnaseadustiku artikkel 135).

Vanemad teostavad oma vanemlikku õigust vastastikusel nõusolekul kooskõlas lapse huvidega. Kui nad ei jõua asjas omavahel kokkuleppele, aitab neil seda teha sotsiaalteenuste keskus (*center za socialno delo*). Samuti võivad nad soovi korral kaasata lepitaja. Kui vanemad ei ela koos ja neil ei ole lapse ühist isikuhooldusõigust, teevad nad mõlemad vastastikusel nõusolekul ja lapse huve silmas pidades otsuseid lapse arengu seisukohalt olulistes küsimustes. Kui nad ei jõua asjas omavahel kokkuleppele, aitab neil seda teha sotsiaalteenuste keskus. Samuti võivad nad soovi korral kaasata lepitaja.

Lapse igapäevaeluga seotud küsimuste ja tema alalise elukoha üle otsustab vanem, kellel on lapse isikuhooldusõigus, tingimusel et see ei avalda kahjulikku mõju lapse arengu seisukohalt olulistele küsimustele.

Kui vanemad ei jõua omavahel lapse arengu seisukohalt olulistes küsimustes kokkuleppele, teeb vastava otsuse kohus.

Kui ühel vanematest ei ole võimalik oma vanemlikku vastutust teostada, teostab seda teine vanem üksinda.

Kui üks vanematest ei ole enam elus või on teadmata või kui tema vanemlik vastutus on ära võetud, teostab vanemlikku vastutust teine vanem (perekonnaseadustiku artikkel 151).

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Vanematel on kõigi teiste ees eelisõigus ja -kohustus kaitsta oma lapse õigusi ja huve. Kui vanemad neid õigusi ei kasuta või neid kohustusi ei täida või ei tegutse nende õiguste kasutamisel või kohustuste täitmisel lapse huvides, võtab riik meetmeid lapse õiguste ja huvide kaitsmiseks (edaspidi „meetmed lapse huvide kaitsmiseks”). Meetmeid lapse huvide kaitsmiseks on võimalik võtta seni, kuni ta omandab täieliku teovõime, välja arvatud juhul, kui perekonnaseadustikus on sätestatud teisiti (perekonnaseadustiku artikkel 154).

Kohus võib lapse vanematest eraldada ja anda ta teise isiku hoole alla või paigutada ta perepõhisesse asendushooldusse või hoolekandeaustusse, kui laps on ohus ja tema huve on võimalik piisaval määral kaitsta üksnes lapse eraldamisega ning kui juhtumi asjaolud osutavad sellele, et vanemad on teatava aja möödudes taas võimelised kandma vastutust lapse hooldamise ja kasvatamise eest (perekonnaseadustiku artikkel 174).

Samuti võib kohus otsustada paigutada lapse hoolekandeaustusse juhul, kui lapsel on psühhosotsiaalsed probleemid, mis avalduvad käitumishäirete, emotsionaalsete, õpi- või muude arenguraskustena, või kui laps või teised lapsed perekonnas on ohus ning lapse või teiste perekonnas olevate laste huve on võimalik kaitsta üksnes lapse paigutamiseiga hoolekandeaustusse (perekonnaseadustiku artikkel 175).

Lapse eest võib hoolitseda lapsendaja. Lapse võib lapsendada ainult juhul, kui vanemad on andnud lapsendamiseks nõusoleku sotsiaalteenuste keskuses või kohtus pärast lapse sündi. Alla kaheksanädalaste laste puhul tuleb nõusolek kinnitada, kui laps on saanud kaheksanädalaseks. Kui nõusolekut ei kinnitata, ei ole sel õiguslikke tagajärgi. Nõusolekut ei nõuta vanemalt, kellelt on vanemlik vastutus ära võetud või kes ei ole püsivalt võimeline oma soove väljendama. Lapsendamiseks võidakse anda ka lapsed, kelle vanemad on teadmata või kelle vanemate elukoht on aasta jooksul olnud teadmata (perekonnaseadustiku artikkel 218). Lapsendamisega tühistatakse lapse õigused ja kohustused vanemate ja teiste sugulaste suhtes ning vastupidi. Kui lapse lapsendab ühe vanema abikaasa või mitteabielulise kooselu partner, siis lapse õigusi ja kohustusi selle vanema ja tema sugulaste suhtes ei tühistata ning vastupidi (perekonnaseadustiku artikkel 220).

Perekonnaseadustikus kehtestati seoses lapse hooldamisega uue raamistikuna võimalus anda vanemlik vastutus sugulasele. Seda võimalust saab kasutada üksnes lapse puhul, kelle kumbki vanem ei ole elus. Kui see on lapse huvides, võib kohus anda vanemliku vastutuse sugulasele, kes on valmis kandma vastutust lapse eest ning vastab perekonnaseadustikus lapsendamise suhtes sätestatud tingimustele. Perekonnaseadustiku alusel käsitatakse kõnealustel juhtudel sugulasena kuni teise astme otsejõones sugulast või kuni neljanda astme küljjoones sugulast. Isik, kellele on antud vanemlik vastutus, võtab üle samad õigused ja kohustused, nagu oleksid olnud lapse vanematel, ning temast saab lapse seaduslik esindaja. Vanemliku vastutuse saanud isik peab last ülal pidama. Kui vanemlik vastutus antakse kahele sugulasele, kes on abikaasad või mitteabielulise kooselu partnerid, või sugulasele ja tema abikaasale või mitteabielulise kooselu partnerile, kes vastavad ettenähtud tingimustele, antakse vanemlik vastutus mõlemale abikaasale/partnerile; vanemlikku vastutust ei saa anda ainult ühele abikaasale/partnerile (perekonnaseadustiku artikkel 231).

Lapsele, kellel vanemaid ei ole või kelle eest vanemad ei hoolitse, määrab kohus eestkostja ning annab lapse selle eestkostja hoole alla (perekonnaseadustiku artikkel 257). Kui lapse vanemad küll teostavad vanemlikku vastutust, kuid neil on huvide konflikt, või kui eestkoste korral on lapse ja tema eestkostja huvid vastuolus, määrab sotsiaalteenuste keskus või kohus lapsele eestkostja kollisiooninormi raames (*kolizijski skrbnik*) (perekonnaseadustiku artikkel 269).

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Vanemad, kes ei ela koos või kavatsevad hakata lahus elama, peavad kokku leppima ühiste laste isikuhooldusõiguses ja tegema seda nende laste huvides. Nad võivad kokku leppida, et säilitavad laste ühise isikuhooldusõiguse, annavad isikuhooldusõiguse ühele vanematest või jagavad lapsed omavahel ära. Kui nad ei jõua asjas omavahel kokkuleppele, aitab neil seda teha sotsiaalteenuste keskus. Samuti võivad nad soovi korral kaasata lepitaja. Kui vanemad jõuavad isikuhooldusõiguse küsimuses kokkuleppele, võivad nad teha ettepaneku sõlmida kohtulik kokkulepe. Kui kohus leiab, et kokkulepe ei ole laste huvides, lükkab ta ettepaneku tagasi. Kui vanemad ei jõua isikuhooldusõiguse küsimuses kokkuleppele, otsustab asja üle kohus. Samuti võib kohus omal algatusel ja kooskõlas perekonnaseadustiku sätetega otsustada võtta muid meetmeid lapse huvide kaitseks. Isikuhooldusõiguse üle otsustamisel teeb kohus kooskõlas perekonnaseadustikuga alati otsuse ka vanemate ühiste laste ülalpidamise ja kummagi vanemaga suhtluse küsimustes. Kui see on vajalik asjaolude muutumise tõttu või lapse huvide kaitseks, teeb kohus välja uue otsuse (perekonnaseadustiku artikkel 138).

Kui kohus tunnistab abielu kehtetuks, teeb ta kooskõlas perekonnaseadustikuga ka otsuse vanemate ühiste laste isikuhooldusõiguse ja ülalpidamise ning nende suhtluse kohta kummagi vanemaga. Enne seda peab kohus kindlaks tegema, kuidas kõige paremini kaitsta lapse või laste huve (perekonnaseadustiku artikkel 98).

Kui vanemad ei ela koos ja neil ei ole lapse ühist isikuhooldusõigust, teevad nad mõlemad vastastikusel nõusolekul ja lapse huve silmas pidades otsuseid lapse arengu seisukohalt olulistest küsimustes. Kui nad ei jõua asjas omavahel kokkuleppele, aitab neil seda teha sotsiaalteenuste keskus. Samuti võivad nad soovi korral kaasata lepitaja. Lapse igapäevaeluga seotud küsimuste ja tema alalise elukoha üle otsustab vanem, kellel on lapse isikuhooldusõigus, tingimusel et see ei avalda kahjulikku mõju lapse arengu seisukohalt olulistele küsimustele (perekonnaseadustiku artikkel 151).

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Vanemad, kes ei ela koos või kavatsevad hakata lahus elama, peavad kokku leppima ühiste laste isikuhooldusõiguses ja tegema seda nende laste huvides. Nad võivad kokku leppida, et säilitavad laste ühise isikuhooldusõiguse, annavad isikuhooldusõiguse ühele vanematest või jagavad lapsed omavahel ära. Kui nad ei jõua asjas omavahel kokkuleppele, aitab neil seda teha sotsiaalteenuste keskus. Samuti võivad nad soovi korral kaasata lepitaja. Kui vanemad jõuavad isikuhooldusõiguse küsimuses kokkuleppele, võivad nad teha ettepaneku sõlmida kohtulik kokkulepe. Kui kohus leiab, et kokkulepe ei ole laste huvides, lükkab ta ettepaneku tagasi. Kui vanemad ei jõua isikuhooldusõiguse küsimuses kokkuleppele, otsustab asja üle kohus (perekonnaseadustiku artikkel 138). Kohtulik kokkulepe või kohtuotsus ühise isikuhooldusõiguse asjus peab hõlmama otsust seoses lapse alalise elukoha ja ülalpidamisega ning sellega, kumb vanematest võtab vastu lapsega seotud teavet (perekonnaseadustiku artikkel 139).

Vanemad, kes ei ela koos või kavatsevad hakata lahus elama, ning koos elavad vanemad lepivad kokku ühiste laste ülalpidamises. Kui nad ei jõua asjas omavahel kokkuleppele, aitab neil seda teha sotsiaalteenuste keskus. Samuti võivad nad soovi korral kaasata lepitaja. Kui vanemad ei jõua ühiste laste ülalpidamise küsimuses omavahel kokkuleppele, otsustab asja üle kohus (perekonnaseadustiku artikkel 140).

Lapsel on õigus suhelda mõlema vanemaga ja mõlemal vanemal on õigus suhelda lapsega. Suhtlus peab olema lapse huvides. Vanem, kelle juures laps elab ja kellele on antud lapse isikuhooldusõigus, või kolmas isik, kelle juures laps elab, ei tohi teha midagi, mis takistaks lapsel säilitamast suhtlust, ja peab püüdma julgustada last omandama asjakohast suhtumist suhtlusesse teise vanema või mõlema vanemaga. Vanem, kellega laps suhtleb, ei tohi teha midagi, mis takistaks lapsega suhtlemist, tema eest hoolitsemist ja tema kasvatamist. Vanemad, kes ei ela koos või kavatsevad hakata lahus elama, peavad jõudma suhtluse küsimuses kokkuleppele. Kui nad ei jõua asjas omavahel kokkuleppele, aitab neil seda teha sotsiaalteenuste keskus. Samuti võivad nad soovi korral kaasata lepitaja. Kui vanemad jõuavad suhtluse küsimuses kokkuleppele, võivad nad teha ettepaneku sõlmida kohtulik kokkulepe. Kui kohus tuvastab, et kokkulepe ei ole lapse huvides, lükkab ta ettepaneku tagasi. Kui vanemad ei jõua suhtluse küsimuses kokkuleppele, otsustab asja üle kohus (perekonnaseadustiku artikkel 141).

Lapsel on samuti õigus suhelda teiste isikutega, kes on pereliikmed ja kellel on lapsega lähedane isiklik suhe, kui see ei ole vastuolus lapse huvidega. Sellisteks isikuteks peetakse eelkõige lapse vanavanemaid, õdesid-vendi, poolõdesid ja poolvendi, endisi kasuvanemaid ja ühe või mõlema vanema endist või praegust abikaasat või mitteabielulise kooselu partnerit. Suhtluskorra kokkulepe tehakse lapse vanemate, lapse (kui ta on võimeline aru saama kokkuleppe tähtsusest) ja eespool nimetatud isikute vahel. Kui nad ei jõua asjas omavahel kokkuleppele, aitab neil seda teha sotsiaalteenuste keskus. Samuti võivad nad soovi korral kaasata lepitaja. Suhtluse säilitamise ulatus ja viis peavad olema lapse huvides. Kui suhtluskorras jõutakse kokkuleppele, võivad vanemad, laps ja eespool nimetatud isikud samuti teha ettepaneku sõlmida kohtulik kokkulepe. Kui kohus leiab, et kokkulepe ei ole lapse huvides, lükkab ta ettepaneku tagasi. Kui vanemad, laps ja käesoleva artikli esimeses lõikes nimetatud isikud ei jõua kokkuleppele, otsustab asja üle kohus (perekonnaseadustiku artikkel 142).

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Enne kui vanemad taotlevad kohtult otsust seoses lapse isikuhooldusõiguse, ülalpidamise, vanema või teiste isikute suhtlusõiguse või lapse isikliku arengu seisukohast oluliste küsimustega, mis on seotud vanemliku vastutuse teostamisega, läbivad vanemad nõustamise sotsiaalteenuste keskuses, välja arvatud juhul, kui üks vanematest on vaimselts ebakompetentne või kui üks vanematest elab välismaal või ei ole teada, kus ta viibib või elab.

Kui küsimuse all on lapse suhtlus teise isikuga, peavad see isik ja laps (kui suhtlust taotleb laps) läbima nõustamise, enne kui taotlus esitatakse.

Eelneva nõustamise eesmärk on teadvustada vanematele või kõnealusele teisele isikule nõuet, et suhtluskorra määramisel tuleb kaitsta lapse huve, kompromissiga kokkulepitud suhtluskorra positiivset mõju lapsele ning lepituse eesmärki.

Samuti on nõustamine nõutav enne, kui taotletakse uut otsust käesoleva artikli esimeses lõikes osutatud mis tahes küsimuses.

Vanemad või eespool nimetatud isikud osalevad eelneval nõustamisel ilma esindajateta. Kui vanemad või eespool nimetatud isikud on nõus, võib sotsiaalteenuste keskus algatada pärast eelnevat nõustamist lepitusmenetluse. Kõnealused isikud võivad osaleda ka muude teenuseosutajate pakutavas lepitusmenetluses (perekonnaseadustiku artikkel 203).

Lepitus võib toimuda enne kohtumenetlust, selle ajal või pärast seda ning see võib hõlmata abi isiklike ja varasuhete lõpetamisel. Üldjuhul toimub lepitus enne kohtumenetluse algust, et aidata pooltel jõuda vastastikusele kokkuleppele abielu lõpetamise asjus või teha ettepanek sõlmida kohtulik kokkulepe seoses lapse isikuhooldusõiguse, ülalpidamise, vanema või teiste isikute suhtlusõiguse või lapse isikliku arengu seisukohast oluliste küsimustega, mis on seotud vanemliku vastutuse teostamisega. Kohtumenetluse käigus korraldatakse lepitus kooskõlas vaidluste kohtuvälist lahendamist reguleeriva seadusega. Kui menetluse pooled või -osalised on otsustanud taotleda lepitust, tuleb arvestada sellega, et kohus ei pruugi lepitusettepanekut rahuldada ega kohtumenetlust lepituse ajaks peatada, kui kohtumenetluses on kaasatud laps ning kohtu hinnangul ei ole menetluse peatamine lapse huvides (perekonnaseadustiku artikkel 205).

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Kohus võib teha otsuse, et üks vanem saab kõikide laste isikuhooldusõiguse, et lapsed jagatakse vanemate vahel või et vanematel on laste üle ühine isikuhooldusõigus. Samuti võib kohus omal algatusel ja kooskõlas perekonnaseadustiku sätetega otsustada võtta muid meetmeid lapse huvide kaitseks. Isikuhooldusõiguse üle otsustamisel teeb kohus kooskõlas perekonnaseadustikuga alati otsuse ka vanemate ühiste laste ülalpidamise ja kummagi vanemaga suhtluse küsimustes. Kui see on vajalik asjaolude muutumise tõttu või lapse huvide kaitseks, teeb kohus välja uue otsuse (perekonnaseadustiku artiklid 138 ja 139).

Kohus teeb ühtlasi otsuse lapse ülalpidamise ja suhtluse kohta (abielu- ja perekonnasuhete seaduse [*Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*] artiklid 105a, 106 ja 106a).

Suhtluse kohta otsuse tegemisel lähtub kohus peamiselt lapse huvidest. Kui vanem, kellega laps elab, takistab lapse ja teise vanema suhtlust ning suhtlust ei ole võimalik tagada isegi sotsiaalteenuste keskuse spetsialisti abiga, võib kohus teise vanema ettepanekul otsustada võtta suhtlust takistavalt vanemalt lapse isikuhooldusõigus ära ning anda isikuhooldusõigus teisele vanemale, kui kohtu hinnangul võimaldab kõnealune teine vanem suhtlust ning see on ainus viis kaitsta lapse huve. Kui see on vajalik asjaolude muutumise tõttu või lapse huvide kaitseks, annab kohus suhtlusõiguse küsimuses välja uue otsuse (perekonnaseadustiku artikkel 141). Osana meetmest lapse huvide kaitsmiseks võib kohus suhtlusõigust piirata või selle ära võtta (perekonnaseadustiku artikkel 173).

Otsustades lapse isikuhooldusõiguse, ülalpidamise, suhtlusõiguse, vanemliku vastutuse teostamise ja sugulasele vanemliku vastutuse andmise üle, võtab kohus arvesse ka lapse arvamust, kui seda väljendab laps ise või isik, keda laps usaldab ja kelle laps on ise valinud, tingimusel, et laps on võimeline aru saama arvamuse tähtsusest ja tagajärgedest. Lapse huvide puhul arvestab kohus sotsiaalteenuste keskuse arvamusega, kui sellist arvamust on taotletud kooskõlas hagita tsiviilkohtumenetlust reguleeriva seadusega (perekonnaseadustiku artikkel 143).

Lapse elatise määramisel on kohus kohustatud tegutsema lapse huvides nii, et summa oleks piisav lapse eduka füüsilise ja vaimse arengu tagamiseks. Elatis peab katma lapse elamiskulud, eelkõige kulud eluasemele, toidule, rõivastele, jalanõudele, hoolitsusele ja kaitsele, haridusele, arendamisele, puhkusele ja meelelahutusele ning muudele konkreetsetele vajadustele (perekonnaseadustiku artikkel 190).

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Kui vanemad ei ela koos ja neil ei ole lapse ühist isikuhooldusõigust, teevad nad mõlemad vastastikusel nõusolekul ja lapse huve silmas pidades otsuseid lapse arengu seisukohalt olulistes küsimustes. Kui nad ei jõua asjas omavahel kokkuleppele, aitab neil seda teha sotsiaalteenuste keskus. Samuti võivad nad soovi korral kaasata lepitaja. Lapse igapäevaeluga seotud küsimuste ja tema alalise elukoha üle otsustab vanem, kellel on lapse isikuhooldusõigus, tingimusel et see ei avalda kahjulikku mõju lapse arengu seisukohalt olulistele küsimustele. Kui vanemad ei jõua omavahel lapse arengu seisukohalt olulistes küsimustes kokkuleppele, teeb vastava otsuse kohus (perekonnaseadustiku artikkel 151).

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

See tähendab, et lapse kasvatamise ja arengu eest vastutavad võrdselt mõlemad vanemad ja mõlemad peavad lapse eest hoolitsema.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Sellistes küsimustes on **sisuline pädevus**. regionaalsetel kohtutel (*okrožna sodišča*) (hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse [*Zakon o nepravdnem postopku*] artikkel 10).

Üldine **territoriaalne pädevus** on kohtul, mille tööpiirkonnas asub selle isiku alaline elukoht või asukoht, kelle vastu avaldus esitati. Kui kohus algatab menetluse omal algatusel, on üldine territoriaalne pädevus kohtul, mille tööpiirkonnas asub selle isiku alaline elukoht, kellega seoses menetlus algatatakse. Kui menetluses osaleb vaid üks isik, on üldine territoriaalne pädevus kohtul, mille tööpiirkonnas asub kõnealuse menetlusosalise alaline elukoht või asukoht. Kui menetlusosalise alaline elukoht ei ole Sloveenias, määratakse üldine territoriaalne pädevus kindlaks olenevalt tema ajutisest elukohast. Kui lisaks alalisele elukohale on isikul mujal ka ajutine elukoht ning asjaolusid arvestades võib eeldada, et ta elab seal veel pikka aega, on üldine territoriaalne pädevus samuti kohtul, mille tööpiirkonnas asub kõnealune ajutine elukoht. Kui asjas on otsustuspädev Sloveenia kohus ning ei ole võimalik kindlaks teha, millisel kohtul Sloveenias on üldine territoriaalne pädevus, määrab üldise territoriaalse pädevusega kohtu kindlaks Sloveenia kõrgeim kohus (*Vrhovno sodišče Republike Slovenije*) (hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 11).

Kui seadusjärgset ülalpidamist käsitlevas vaidluses on hagejaks elatist taotlev isik, on üldise territoriaalse pädevusega kohtu kõrval pädev ka kohus, mille tööpiirkonnas asub hageja alaline või ajutine elukoht (tsiviilkohtumenetluse seaduse [*Zakon o pravnem postopku*] artikkel 50).

Hagita tsiviilkohtumenetluste suhtes kohaldatakse analoogia põhjal tsiviilkohtumenetluse seaduse sätteid, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Hagita tsiviilkohtumenetluste korral tuleb avalduses kirjeldada suhet või olukorda, mille suhtes kohus peab otsuse langetama, otsuse seisukohast olulisi fakte ja neid fakte toetavaid tõendeid, muid avalduste puhul kohustuslikke andmeid ning menetlusosaliste isikuandmeid vastavalt hagnosis käsitlevatele tsiviilkohtumenetluse seaduse sätetele (hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 23).

Menetluse pooled ja teised menetlusosalised peavad esitama hagi, edasikaebused ja muud avaldused **sloveenia keeles või kohtus ametlikult kasutatavas rahvuskogukonna keeles** (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 104). Hagi peab sisaldama konkreetset taotlust, milles täpsustatakse põhi- ja kõrvalnõuded, hageja taotlust toetavad asjaolud, neid asjaolusid põhjendavad tõendid ja muu teave, mida iga hagi peab sisaldama, ning poolte isikuandmed vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadusele (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 180).

Menetluse algatamise avalduse esitamisel tuleb maksta kohtulõiv, välja arvatud juhul, kui seaduses on sätestatud teisiti (hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 39).

Tsiviilkohtumenetluse seaduse alusel on avaldus hagiavaldus, vastus hagile, õiguskaitsevahend ja muud ütlused, ettepanekud või teated, mis on edastatud menetlusväliselt. Avaldused peavad olema mõistetavad ja sisaldama kõike, mida on vaja asja kohtulikuks arutamiseks. Avaldused peavad esmajoonel sisaldama järgmist: kohtu nimi, poolte nimed ja nende alaline elukoht, ajutine elukoht või asukoht, seaduslike või volitatud esindajate nimed, vaidluse ese ning taotluse sisu.

Avalduse esitaja peab avalduse allkirjastama, välja arvatud juhul, kui see ei ole avalduse vormi tõttu võimalik. Avalduse esitaja originaalallkirjaks loetakse käsitsi kirjutatud allkirja või e-allkirja (mis on võrdväärne käsitsi kirjutatud allkirjaga). Kui avalduse esitaja ei oska kirjutada või tal ei ole võimalik allkirja anda, varustab ta avalduse allkirja asemel sõrmejäljega. Kui kohus kahtleb avalduse autentsuses, võib ta anda otsuse korraldusega, et avaldus varustataks tõestatud allkirjaga. Seda otsust ei ole võimalik edasi kaevata. Kui avaldus sisaldab nõuet, peab pool märkima asjaolud, millele see tugineb, ja tõendid, kui see on nõutav (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 105).

Avaldus esitatakse kirjalikult paberkandjal või elektrooniliselt. Kirjaliku avaldusena käsitatakse avaldust, mis on koostatud käsitsi või välja printitud ja mille avalduse esitaja on omakäeliselt allkirjastanud (paberkandjal avaldus), või elektrooniliselt koostatud avaldust, mis on allkirjastatud käsitsi kirjutatud allkirjaga võrdväärse e-allkirjaga (elektrooniline avaldus). Paberkandjal avaldus esitatakse kohtule posti teel või sidetehnoloogia abil, toimetatakse otse asjaomasesse asutusse või selle toimetab kohale isik, kes on kutsealaselt spetsialiseerunud avalduste esitamisele. Elektrooniline avaldus esitatakse kohtuinfosüsteemis. Kohtuinfosüsteem saadab avalduse esitajale automaatse kinnituse, et avaldus on kätte saadud. Avalduse võib esitada ka ettenähtud või muul viisil koostatud vormil. Piiramata muude õigusnormide kohaldamist, peavad elektroonilised vormid sisult vastama paberkandjal avalduse vormidele (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 105b).

Kui avaldus sisaldab nõuet, peab pool märkima asjaolud, millele see tugineb, ja tõendid, kui see on nõutav.

Kui avalduse peab edastama vastaspoolele, tuleb see esitada kohtule nii mitmes eksemplaris, nagu kohus ja vastaspool nõuavad, ning kujul, mis võimaldab kohtul see edasi saata. See kehtib ka lisatud dokumentide suhtes. Elektrooniliselt esitatavad avaldused ja lisad, mis tuleb saata vastaspoolele, edastatakse ühes eksemplaris. Kohus teeb nii mitu elektroonilist või fotokoopiat, nagu vastaspool nõuab. Kui vastaspooleks on enam kui üks isik, kellel on ühine seaduslik või volitatud esindaja, toimetatakse avaldused ja lisad kohale kõigile isikutele koos ühes eksemplaris (hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 106).

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Perekonnaseisu ja perekondlike suhetega seotud küsimustes otsustab kohus hagita tsiviilkohtumenetluse korras (hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse X peatükk).

Perekonnaseadustiku kohaldamisalasse kuuluvad juriidilised küsimused, mis on seotud vanema ja laste vaheliste suhete, lapsendamise, sugulastele vanemliku vastutuse üleandmise, perepõhise asendushoolduse ja eestkostega, lahendatakse esmajärjekorras. Kui perekonnaseadustiku kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes on seadustiku kohaselt pädev kohus, on regionaalsetel kohtutel sisuline pädevus teha otsuseid esimeses astmes, välja arvatud juhul, kui seaduses on sätestatud teisiti (perekonnaseadustiku artikkel 14).

Regionaalne kohus teeb otsuse tsiviilkohtumenetluse korras, kui seaduses ei ole sätestatud, et ta peaks seda tegema hagita menetluse korras. Abielu- ja perekonnasuhete seaduses sätestatud küsimusi lahendavad kohtud esmajärjekorras (abielu- ja perekonnasuhete seaduse artikkel 10a).

Perekonnaseadustikus on sätestatud, et kui on tõendatud, et lapse huvid on tõenäoliselt ohus, teeb kohus menetlustes ajutise kohtumääruse lapse huvide kaitseks (perekonnaseadustiku artikkel 161).

Hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse alusel tehakse perekonnaseadustikus sätestatud tingimustel ajutine kohtumäärus lapse huvide kaitseks, järgides nõuete tagamist reguleerivas seaduses sätestatud menetlust.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusbabi?

Jah, menetluskulude katmiseks on võimalik saada tasuta õigusabi. Tasuta õigusabi andmise otsustab regionaalse kohtu eesistuja (tasuta õigusabi seaduse [*Zakon o brezplačni pravni pomoči*] artikkel 2).

Selle seaduse alusel võidakse tasuta õigusabi anda õigusnõuannete, õigusnõustamise ja muude seaduses sätestatud õigusteenu kasutamiseks, kõigi kohtuliku kaitse vormide kasutamiseks Sloveenia üld- ja erikohtutes, Sloveenia Vabariigi konstitutsioonikohtus (*Ustavno sodišče Republike Slovenije*) ning kõigi asutuste, institutsioonide ja isikute puhul, kes on Sloveenias pädevad vaidlusi kohtuväliselt lahendada; samuti võidakse vabastada kohtumenetluse kuludest (tasuta õigusabi seaduse artikkel 7).

Nimetatud seaduse kohaselt on õigus saada tasuta õigusabi järgmistel isikutel: 1) Sloveenia kodanikud; 2) välismaalased, kelle alaline või ajutine elukoht on Sloveenias, ja Sloveenias seaduslikult elavad kodakondsuseta isikud; 3) teised välismaalased vastastikkuse põhimõtte alusel või Sloveenia suhtes siduvates rahvusvahelistes lepingutes kindlaksmääratud tingimustel ja juhtudel; 4) avalikes huvides tegutsevad ja kooskõlas kohaldatavate õigusaktidega asjaomasesse registrisse kantud mittetulunduslikud vabaühendused ja mittetulundusühendused vaidlustes, mis on seotud sellise avalikes huvides toimuva tegevusega või sellisel eesmärgil, milleks nad loodi; 5) muud isikud, kellele on Sloveenia suhtes siduva õiguse või rahvusvahelise lepinguga antud õigus saada tasuta õigusabi (tasuta õigusabi seaduse artikkel 10).

Isik, kellel on õigus saada tasuta õigusabi, võib seda taotleda menetluse mis tahes etapis (nt kohtuvälise menetluse või kohtumenetluse alguses ning käimasoleva menetluse ükskõik millises etapis). Tasuta õigusabi saamise taotluste üle otsustamisel tehakse kindlaks taotleja rahaline olukord, samuti muud vastavas seaduses sätestatud tingimused (tavapärane tasuta õigusabi) (tasuta õigusabi seaduse artikkel 11).

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Jah, vanemliku vastutuse asjus regionaalse kohtu tehtud otsuse suhtes esitatud edasikaebusi on pädev menetlema kõrgem kohus (*višje sodišče*) (hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 36). Edasikaebuse saab esitada esimeses astmes otsuse teinud kohtule, esitades piisaval arvul ära kirju kohtule ja vastaspoolele (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 342).

14 Teatavatel juhtudel võib osutuda vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutuselt vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Täitemenetlus on sätestatud nõuete täitmise ja tagamise seaduses (*Zakon o izvršbi in zavarovanju*). Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, on täitmise võimaldamise sisuline pädevus piirkondlikul kohtul (*okrajno sodišče*) (nõuete täitmise ja tagamise seaduse artikkel 5).

Kohus, kellel on üldine territoriaalne pädevus teha otsus lapse isikuhooldusõigust käsitleva kohtuotsuse täitmise ettepaneku kohta ja täitmise enda kohta, on isikuhooldusõiguse saanud isiku alalise või ajutise elukoha järgne kohus või selle isiku alalise või ajutise elukoha järgne kohus, kelle suhtes on esitatud täitmise ettepanek. Üldine territoriaalne pädevus otsese täitmise suhtes on ka lapse asukoha järgsel kohtul (artikkel 238e) (nõuete täitmise ja tagamise seaduse artikkel 238a).

Täitekorraldusega pannakse lapse üleandmise kohustus isikule, keda täitedokument puudutab, isikule, kellest lapse üleandmine sõltub, ja isikule, kelle juures laps viibib korralduse andmise ajal. Kohus teeb täitekorralduses teatavaks, et lapse üleandmise kohustus kehtib ka mis tahes teise isiku suhtes, kelle juures laps täitmise teostamise ajal viibib (nõuete täitmise ja tagamise seaduse artikkel 238c).

Juhtumi kõiki asjaolusid arvesse võttes ja lapse huvide kaitsmiseks otsustab kohus, kas täita lapse isikuhooldusõigust käsitlev otsus trahvi määramisega isikule, keda täitekorraldus puudutab, või lapse äravõtmisega ja üleandmisega isikule, kellele on antud lapse isikuhooldusõigus (nõuete täitmise ja tagamise seaduse artikkel 238c).

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetaks?

Vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust tunnustatakse ja täidetakse kooskõlas nõukogu määrusega (EÜ) nr 2201/2003. Kohus kohaldab hagita menetlust vastavalt hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse sätetele.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Täidetavaks tunnustamise taotlusi on pädevad käsitlema kõik regionaalsed kohtud.

Kohtuotsuse täidetavaks tunnistanud kohus on pädev käsitlema täidetavaks tunnustamise kohtuotsuse suhtes esitatud edasikaebusi.

Kohus kohaldab hagita menetlust vastavalt hagita tsiviilkohtumenetluse seaduse sätetele.

[Regionaalsete kohtute nimekiri\(244 kB\)](#) (244 Kb)   (244 Kb)

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Rahvusvahelise eraõiguse ja menetlusseaduse (*Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku*) kohaselt hinnatakse vanemate ja laste vahelisi suhteid nende kodakondsuse järgse riigi õiguse alusel. Kui vanemad ja lapsed on eri riikide kodanikud, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on nende kõikide alaline elukoht. Kui vanemad ja lapsed on eri riikide kodanikud ja nende alaline elukoht ei ole samas riigis, kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik laps on (artikkel 42).

See veebileht on osa portaalist „Teie Euroopa“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

This webpage is part of an EU quality network

Viimati uuendatud: 11/08/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.